

22. 6. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Moderace smluvní pokuty po provedení zápočtu

Obchodní zákoník umožňoval soudu do 31. 12. 2013, aby snížil nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu. Konkrétně tak obchodní zákoník v § 301 stanovil následující:

Nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti, a to až do výše škody vzniklé do doby soudního rozhodnutí porušením smluvní povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. K náhradě škody vzniklé později je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty podle § 373 a násl.

Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu nicméně pravomoc soudu snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu dlouhodobě omezovala, a to v případech zániku pohledávky žalobce v důsledku zápočtu pohledávky na zaplacení smluvní pokuty proti pohledávce žalobce. Již v rozsudku ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 1007/2006, totiž Nejvyšší soud dospěl k tomuto závěru:

...moderace smluvní pokuty podle § 301 obch. zák. předpokládá, že oprávněný ze smluvní pokuty má platně existující a vymahatelný nárok na její zaplacení, a že proto nebylo možné ustanovení o snížení smluvní pokuty v daném případě použít, jestliže si žalovaná již před zahájením řízení právo na smluvní pokutu započítala proti pohledávce žalobkyně, pohledávka žalobkyně v důsledku zániku započtením již v době podání žaloby neexistovala, jednalo se tudíž o právo zaniklé, do něhož nelze zasahovat.

Dovolací soud vyšel z právního názoru, že rozhodnutí soudu ve smyslu § 301 obch. zák. je konstitutivním rozhodnutím, jímž lze moderovat podle uvedeného ustanovení jen nárok existující, a proto dospěl k závěru, že nelze rozhodovat o snížení smluvní pokuty, která v době rozhodování soudu neexistuje.

Na toto rozhodnutí navázal Nejvyšší soud v řadě svých dalších rozhodnutí.

Dne 15. 11. 2016 ovšem vydal Krajský soud v Plzni rozsudek sp. zn. 64 Co 403/2016, ve kterém se od výše uvedené ustálené judikatury Nejvyššího soudu odchýlil a smluvní pokutu moderoval na základě § 301 obchodního zákoníku přesto, že žalovaný provedl zápočet pohledávky na zaplacení smluvní pokuty proti pohledávce žalobce na zaplacení v daném soudním sporu žalované částky. Odvolací soud v tomto případě odůvodnil své rozhodnutí existencí principů soukromého práva (primárně zřejmě existencí principu rovnosti), kterým odporuje, aby jedna strana právního vztahu mohla jednostranně (provedením zápočtu) odejmout právo druhé strany (vyplývající ze zákona) na moderaci nepřiměřené smluvní pokuty.

Na uvedené rozhodnutí Krajského soudu v Plzni, resp. argumentaci v něm obsaženou, pak „navázal“ i Nejvyšší soud. Dne 11. 4. 2018 vydal velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu rozsudek sp. zn. 31 Cdo 927/2016, kterým změnil svou dosavadní rozhodovací praxi. Konkrétně dospěl velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu k následujícímu závěru:

20. Právní úprava moderace smluvní pokuty v § 301 obch. zák. je kogentní. Strany se nemohou od ní dohodou odchýlit (srov. § 263 obch. zák.). Strany si tak nemohou dohodou vyloučit moderaci smluvní pokuty. Tím spíše nemůže moderaci smluvní pokuty vyloučit jedna ze stran svým jednostranným právním jednáním (zápočtem).

21. Účelem moderace je ochrana dlužníka ze smluvní pokuty před nepřiměřeně vysokou smluvní pokutou.

23. Velký senát dospívá k závěru, že k moderaci smluvní pokuty nedochází s účinky ex nunc, nýbrž ex tunc, k okamžiku ujednání o smluvní pokutě. Je-li smluvní pokuta nepřiměřená, nemůže jednostranným zápočtem dojít v rozsahu její nepřiměřené výše k zániku pohledávky ze smluvní pokuty, ani k zániku pohledávky, proti níž je započítáváno.

24. Je proto namístě posoudit tuto otázku jinak než v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2006, sp. zn. 32 Odo 1007/2006, a v rozhodnutích na něj navazujících.

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu tedy přijal závěr, podle něhož smluvní strany nemohou modifikovat pravomoc soudu snížit nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu, a to ani dohodou, ani jednostranným jednáním (zápočtem). To z důvodu, že § 301 obchodního zákoníku je ustanovením kogentním ve smyslu § 263 obchodního zákoníku. Současně dospěl k závěru, že k moderaci smluvní pokuty soudem dochází s účinky ex tunc, tj. k okamžiku ujednání o smluvní pokutě (nikoliv až s účinky ex nunc, tj. k okamžiku rozhodnutí soudu). I z tohoto důvodu tak nemůže dojít k zániku pohledávky zápočtem v rozsahu, ve kterém je smluvní pokuta (od počátku) nepřiměřená.

Zápočtem tak dle názoru Nejvyššího soudu nelze vyloučit moderaci smluvní pokuty provedenou soudem na základě § 301 obchodního zákoníku.

Máme za to, že tento závěr velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu je plně aplikovatelný i za účinnosti nového občanského zákoníku, konkrétně jeho § 2051[i]. To jednak z důvodu, že nový občanský zákoník dle našeho názoru ničeho nezměnil na tom, jaké účinky má mít rozhodnutí soudu o moderaci smluvní pokuty, když znění § 301 obchodního zákoníku i § 2051 nového občanského zákoníku je z tohoto pohledu shodné. Moderační rozhodnutí soudu by proto nadále mělo mít účinky ex tunc. Dále z důvodu, že § 2051 nového občanského zákoníku lze dle našeho mínění shodně jako § 301 obchodního zákoníku považovat za ustanovení kogentní, od něhož se nelze jednostranně (zápočtem) ani dohodou stran odchýlit[ii]. Je ostatně obtížně představitelné, aby v podmínkách soukromého práva, kde jsou si účastníci právních vztahů rovni, jeden účastník mohl zbavit práva na ochranu před nepřiměřenou smluvní pokutou druhého účastníka daného vztahu.

Zastáváme tedy názor, podle něhož jsou závěry obsažené ve výše citovaném rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu aplikovatelné i za účinnosti nového občanského zákoníku.

JUDr. František Divíšek,
advokát

Mgr. Michala Králová,
advokátka

[PPS advokáti s.r.o.](#)

Velké náměstí 135/19
500 02 Hradec Králové

Tel.: +420 495 512 831-2
Fax: +420 495 512 838
e-mail: pps@ppsadvokati.cz

[1] § 2051: Nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud na návrh dlužníka snížit s přihlédnutím k hodnotě a významu zajišťované povinnosti až do výše škody vzniklé do doby rozhodnutí porušením té povinnosti, na kterou se vztahuje smluvní pokuta. K náhradě škody, vznikne-li na ni později právo, je poškozený oprávněn do výše smluvní pokuty.

[2] Shodně též: Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721-2054). Komentář. s. 1290 - 1295.; Švestka J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V (§ 1721-2520, relativní majetková práva 1. část). Wolters Kluwer (ČR) : Praha. 2014. Počet stran: 1700. Právní stav v ASPI k: 01. 01. 2014.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů](#)
- [Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci](#)
- [Digitalizace AML povinností: jak technologie mění plnění povinností pro tisíce povinných osob](#)
- [\(Ne\)vypořádání předmětu řízení u soudního smíru](#)
- [Nové limity opatrovnického rozhodování v judikatuře ESLP a Ústavního soudu](#)
- [Mimosmluvní odměna při společném zastupování více osob](#)
- [Nepřiznané koalice](#)
- [Společnost s podíly 50:50 - právní rizika patových situací a jejich smluvní řešení](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 34: Jednání za společnost - prokura](#)
- [Jak nastavit smlouvy s dodavatelem podle nové právní úpravy kybernetické bezpečnosti?](#)
- [Vada koupené věci - kdy zjištěné nedostatky zakládají kupujícímu práva z vadného plnění a kdy nikoliv?](#)